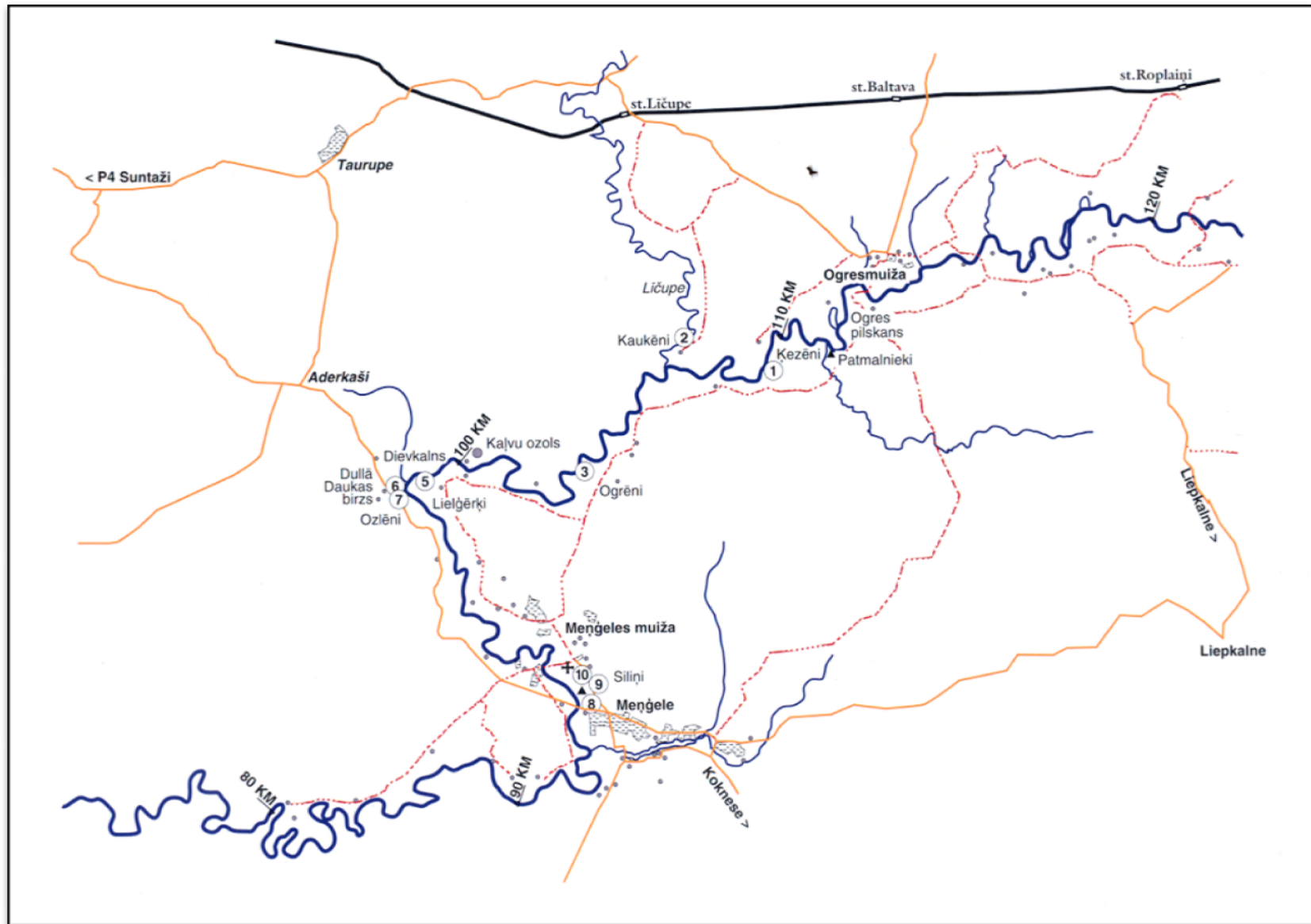

„Patmalnieki” – Meņģeles tilts (ceļš Madliena - Meņģele)
Apmēram 20 km

Informāciju sagatavoja Ogres novada Tūrisma informācijas centrs

**Informācija no ūdenstūrisma ceļveža „Pa Ogres upi”
Gundars Patmalnieks
Rīga, 2004**

Skaists, krācītēm un ainavām bagāts maršruts. Svarīgi, ka braucams arī vasarā, pieskaņojoties mazliet augstāk esošās Vecogres HES darbībai. Pirms kāpt laivās, ir vērts iepazīties ar vietu, kur atrodamies – pats Ogres centrs. Tur labajā krastā atrodas Ogres pilskalns, Ogresmuiža, atradās Ogres skola, Ogres pagasts, vietējie iedzīvotāji sevi sauca par ogrēniešiem. Kreisajā krastā ietek gleznaina upīte Sumulde. Pati no sevis rodas sakarība: Sumulde – Ogrē un suomi – ugruri. Acīmredzot, šie nosaukumi saglabājušies vēl no Baltijas somu laikiem, kad tur vēl nebija ne līvu, ne igauņu, un latgaļi vēl klaiņoja no dienvidaustrumeiropas stepēm.

Abu upju satekas vietā atrodas dīvains dabas veidojums: krauja, kas atdala abas upes, pārrakta, un grāvja malā aug ozols, uz kura saknēm uzvelts liels akmens. Vietējie iedzīvotāji saka, ka tur pāri esot gājis šļūdonis, citi, ka tā ir sena robežzīme. Atbrauc ļaudis, kuri nodarbojas zinātniecību: „Jā, tur akmenī ir zīmes, kuras izstaro enerģiju, apkārt staigā dzeltenie gariņi, pārrakums esot robeža starp slimo un veselo pasauli...” Dabas retumu zinātnieks Guntis Eniņš visu izstaigāja, izmērīja, un izteica pieņēmumu, ka tas varētu būt pilskalns. Vēl jāpēta.

Bet tikmēr pa trošu tiltiņu ir vērts pāriet uz jau izpētīto Ogres pilskalnu labajā krastā.

Arī kreisajā krastā ir interesanti. Pļavas vidū kāsi aug 6 simtgadīgi ozoli. Nav jābūt apveltītam ar ekstrasensorām spējām, lai tur nostājoties sajostos kaut kā dīvaini. Un vēl dīvaināka sajūta pārņem, dzirdot nostāstus, ka vēl II Pasaules kara laikā tur dzīvojis burvis ar savām māsām. Viena baznīca pāri upei, otra aiz bieža meža, melnsvārci netraucē. Buries kaut uz velna paraušanu!

Tāpat ir vērts pastaigāties pa Sumuldes gravu. Latvijā tik skaistu vietu nav nemaz tik viegli atrast.

Atgriezīties pie sportiskajām aktivitātēm. Pavasarī, gadās, ka slēpošana un airēšana iet roku rokā. Dienā peries pa ūdeni, pēcpusdienā (ēnā labāk slīd) dodies distanču slēpošanas trasē. Kaifs!

Tieši Ogres līču pļavās skolēnu Lieldienu brīvdienās pēdējos gados tiek noslēgta Latvijas distanču slēpošanas sacensību sezona. Visu gadu, tiklīdz upe ir brīva no ledus, tiek uzturēta airēšanās slaloma trasē. Katrs interesents var braukt mācīties. Jāņus ielīgo ūdenstūristu mači „Līgo laiva uz ūdeņa”, airēšanās slaloma sacensības – „Sprīdīša kauss” – notiek pašā sausākajā periodā, augusta beigās.

Šajā trasē sauso periodu nav, pieskaņojoties Vecogres HES darbībai vienmēr var braukt pa krācainu ūdeni.

Pa „Patmalnieku” dabas parku var staigāt visu dienu, tomēr laiks kāpt arī laivās. Straume omulīgi nes, skaisti dabas skati. Pēc 15 minūšu brauciena ļoti stāvs kreisais krasts, upē ietek strautiņš, kurš iztek no Kežēnu avota.

1. „Kežēni”. Senu, gruntīgu māju drupas. Šķiet neticami, ka tādos dziļos mežos reiz bijušas bagātas saimniecības. Uz avotu ved celiņš gar kūts drupām. Upe visu laiku tek caur mežiem. Tajos kādam vīram II Pasaules karš beidzās tikai 1982. g. Slēpās, slēpās no iesaukuma, vispirms leģionā, tad Sarkanajā armijā, kamēr neizturēja, un pats aizbrauca uz Ogrī pēc pases. Domāja uz Sibīriju sūtīs, bet nekā – dzīvo tik nost! Iespaidīgi augsti krasti ar mālainiem nogrūvumiem liecina par to, ka vēl joprojām esam Vidzemes centrālajā augstienē. Prieks braukt pa pirmatnējo upi. Šķiet, tāda pati tā izskatījies arī pirms 100 vai 1000 gadiem.

Pēc 20 min. brauciena spēcīga krāce pirms līkums pa kreisi

2. Līcupe un „Kaukēni”, Ir vērts izkāpt, un paiet pa upīti uz augšu – gan lai atdotu pienākošo godu mūsu izcilajam rakstniekam Rūdolfs Blaumanis, gan lai pārliecinātos: „Kāpēc Līcupi sauc par Līcupi?” Tās senais nosaukums saglabājies vēl no somugru laikiem: Astera, Atstere, Atstirve. Iebraucam Līcupē, izkāpšana smilšu sēkļos labajā krastā.

Pie senāk koptiem, tagad aizaugušiem celiņiem, ejam gar Līcupi uz augšu (ap 0,5 km) līdz nonākam „Kaukēnu” drupās. Tur jaunības gados R. Blaumanis bieži viesojies pie savas izredzētās Annas Pakalnetes (1864-1950. g.).

Redzot māju skaistumu, vienlaicīgi arī pamatīgumu, galvā iešaujas domas: „Jā, latvieši visos laikos pratuši dzīvot skaisti.” Tomēr reizēm arī nepamet nolemtības sajūta: „Kas velnos notiek, ka latvieši mūk no tādām vietām uz Rīgu?” Un pēc tam vēl, neatskatīdamies, jož tālāk uz Eiropu. Darbs filozofiem.

Ejot tālāk varam mēģināt atrast slavēto Līcupes smilšu atsegumu. Tomēr diez vai ir vērts. Būs tālu jāiet, ar niecīgām izredzēm uz atrašanu (autoram vēl pašam nav izdevies).

Līcupe atstāj patīkamu iespaidu – strauja, gana plata, gleznainiem līkumiem – jau gribas nākošo braucieni lielā ūdenī ieplānot pa šo upi. Tomēr jāņem vērā daudzie koku sagāzumi, kuri vietām burtiski aizdambē upi, un straujā ūdens plūsma var būt nevis vienkārši nepatīkama, bet liktenīga.

Aiz Līcupes meži beidzas. Krāces arī. Upe bagarēta. Vietām gari posmi jāairē pa stāvošu ūdeni. Pēc 20 minūtēm skaista krācīte, un upmalā liela pirts.

3. „Ogrēni”. Lauku tūrisma asociācijas „Lauku ceļotājs” viesu nams ar visām no tā izrietošajām sekām. Nebiedējiet sevi ar nezināmām cenām, kāpiet tik krastā! Saimnieki, Jānis un Valentīna Gailīši, viesmīlības pārpilni.

*Ogres novada TIC piezīme: „Ogrēni” piedāvā naktsmītnes, pirti, laivu nomu. Sīkāka informācija pa tālr. 65029140, 26136981

Tālāk upe kļūst mazliet saspringtāka. Pēc 25 minūtēm upē redzami vareni tilta balsti – Jaundzīmavu drupas, viss, kas palicis pāri pēc bombardēšanas 1944. g. Tātad tikko esam pabrukuši garām Ģeņķu pilskalnam. Daudzi zina, ka tas tur, kreisajā krastā ir (arī Latvijas lielākais pilskalnu zinātnieks arheologs Juris Urtāns), bet precīzā vieta pazudusi... Sirma māmuļa no pārupes bēdējās: „Ek, nebūtu es uz krūkiem, pārbrīstu, parādītu.”

Ģērķi ir leģendāra vieta. Livonijas hronikā par Ģercike, Ģercike saukta senā Visvalža valdītā Jersika. Jau 1592. g. Rīgas birģermeistars F. Neinstēds sācis pētīt seno Jersiku, un atklājis to Kangaru kalnos pie Ģērķu mājām. Ģērķu netrūkst arī citur Latvijā. Kuri ir Ģestie? Varbūt visi?

4. Kaļvu ozols (7,5 m). Esam jau maliet pabrukuši ozolam garām. Ērtāk ir iziet cauri Jaundzirnāvām, doties pa ceļu pāris 100 metrus līdz augstsprieguma vadiem, un tad vēl tikpat ejot pa labi, pa gandrīz aizaugušu ceļu līdz Kaļvu māju drupām. Ozols aug gravas nogāzē, tam ir milzīgi izaugumi. Metru virs zemes tā apkārtmērs 9,5 m. Dobumā var saiet praktiski visa tūristu grupa.
5. Ģērķu Dievu (Upuru) kalns gan atšķirībā no pilskalna ir plaši pazīstams. Pāris līkumus aiz Jaundzirnāvām kreisajā krastā aug egle. Tur arī izkāpšana, Upes palienas pļavā krasi izceļas liepām un ozoliem apaudzis paugurs. Kas tur dziļumā, neviens nezina, tikai agrākos laikos pionieri rīkojuši tur talkas, pa saktiņai izkašājuši...

Lai vai kas tur nebūtu – Dievs vai Velns – tur dziļumā ir mūsu tautas sākotne, piemiņa. Un tā pret kalnu arī būtu jāizturas. Ja atrodam pāris stundas brīva laika, izravējam krūmus, sadedzinām kritālas. Svētīgs darbs būs padarīts un ar labu sajūtu varēsim braukt tālāk. Braucot tālāk, līkumā, labajā krastā parādās mājas (orientieris, ja „paskrējām” garām „Ģērķiem”), tālumā arī baznīca. Vērts izkāpt, ja griba mežā pameklēt Aderkašu pilskalnu Tautkātnes krastā (samērā bezcerīgs pasākums). Vieglāk būs atrast kādu senlietu tuvējā kartupeļu laukā. Esot Ozolēnu jeb Lejasspelšu senkapi, kaut lauka īpašnieks par to neko nezina: „Kad es aru, kaulu jūra, visādi dzelži. A’ ko es tur varu darīt? Kartupeļi arī vajadzīgi”, un iedod saktiņu par piemiņu.

Aiz nākamā līkuma Ogrē ietek Taukātnes. Slavēna ar to ka ūdens neizsalst pat aukstākajās ziemās, un vasarās vienmēr ir auksts, jo upīte sākas no 3 spēcīgiem avotiem. Tur jāizkāpj, lai pieminētu vēl kādu mūsu gara milzi – Sudrabu Edžu.

6. Dullās Daukas birzs upes senkrastā. Imantam Ziedonim un viņa domu biedriem ideja ierīkot parku Eduarda Zilbera (1860 – 1941) māju vietā radās 1979. g. Domāts – darīts. Nekā sevišķa nav, tomēr nogāze skaista, ozoli vareni, un piemiņas akmeņi lai stāv. Varbūt, ka mums, latviešu zemniekiem, neko elegantāku arī nevajag?
7. „Ozolēni”. Tai pašā senkrastā, mazliet tālāk skaistas mājas. Dzīvojamā ēka celta 1763. g. vai 1783. g. Dzīvs Brīvdabas muzejs! Pirmie saimnieki mājvietu izvēlējušies zem dižozola (4,7 m), apkārt apstādījuši jaunākus ozoliņus. Varam priecāties par tiešam sakoptu vidi. Pagalma malā stāv žagaru čupa. To izjaukt, sadedzināt nedrīkst – tur iekšā eži dzīvo. Vakaros no kūts izlido sikspārņi. Harmonija! Saimnieki piedāvā nometnes vietu upmalā un sliktā laikā naktsmītnes mājā.

Tepat arī izdevīgi beigt braucienu – tālāk upe vairs nebūs tik interesanta. Gar „Ozolēniem” iet Meņģeles – Taurupes ceļš, šoferim arī labs orientieris ir pārsimts metrus attālā Taurupes pareizticīgo baznīca.

Braucot tālāk, izbaudām pēdējās stiprās krāces. Rodas sajūta – ja šo krāču nebūtu, nebūtu arī Sudrabu Edžus un Dullā Daukas. Nedrebēja puika, laiviņā šūpojoties jūras vidū. Arī Blaumaņa Tālavas taurētājs droši sēdēja eglē. Šķiet, tieši stiprā, straujā upe palīdzējusi izaugt mūsu tautas dižgariem, kuri savu dzimteni un savu tautu tur augstāk par visu. Gaidīsim.

Tālāk upe plūst pa izbagarētu, dziļu gultni (lauksaimniecības sekas). Lēni, smagnēji, bet plūst. Tagad lauksaimniecības vairs nav, bet izpostītā upe vēl palikusi. Nav brīnums, ka vietām iedzīvotājiem bija vienalga, vai upi aizdambēs, vai nē – nav jau nekāda skaistule, ko tur taupīt.

Pēc pusstundas brauciena, vienīgais, ko varam pamanīt virs stāvajiem krastiem – elektrības vadi pāri upei. Tas nozīmē, ka pēc 5minūtēm klāt būs Meņģeles tilts. Izkāpšana visērtākā (kaut arī sarežģītā) tieši zem tilta kreisajā krastā.

8. Meņģeles kapsēta. Atrodamiem tai blakus. Ir vērts iegriezties senajā daļā, lai apskatītu pagāniskos rata krustu un krustakmeni. Pirmais, kaut raksturīgs ķeltiem, acīmredzot nācis līdz ar zviedru laikiem, jo teiks saukts arī par zviedru krustu. Otrs tāds esot Jelgavā. Ap metru gara kāja ieaugusi zemē (400 gadu kā nekā jau stāv). Pētnieki atraka, izpētīja, un aizraka. Tagad izskatās, ka tikai riņķis guļ uz zemes. Krustakmens ir sevišķs. Viena puse nošķelta, un iegravēts krusts, bet ne kā parasti – pārtraukts, otrā pusē – Dieva zīmes! Tāds kā apla labirints, kosmosa shēma, mandala u. tml. Iedomāties var visu ko. Acīmredzot, akmens (kapsētā tiek datēts ar 17. gs.) atvests no kādas svētvietas (varbūt no tiem pašiem Ģērķiem). Netālu no vārtiem liels balsts krusts ar sētiņu apkārt rāda K. Lēvisa fon Menāra apbedījumu. 19. gs. baltvācu arhitekts. Slavēns ar Cēsu pils pētniecību. Sarakstījis tūristu ceļvedi pa Vidzemes Šveici. Un, kā nu pratis, pētījis arī mūsu tautas senatni. Kas viņam to līcis darīt? Ziņkārība? Varbūt.
9. „Siliņi” Sudrabu Edžus muzejs. No kapsētas vārtiem var redzēt tuvākās laiku mājas. Tajās 1860. g. dzimis Eduards Zilbers. Mājas piederēja muižai, tajās dzīvoja rakstnieka tēvs Fricis Zilbers – muižas galdnieks, ērgelnieks un skolotājs. Muzejs iekārtots 1989. g.
10. Meņģeles baznīca. Celta 1795. g. Citos ciemos baznīcas sagruva, citos tām nolūza krusts, citos tur ierīkoja kombinētas lopbarības noliktavas. Šī baznīca slavēna ar to, ka nekad, arī drūmākajos padomju varas gados, nav pārtraukusi savu darbu. Varbūt arī tāpēc Imants Ziedonis savā poēmā „Tik un tā” (1985) varēja rakstīt: „Bet kad iebraucam Meņģelē – pavisam nomaļajā Aizogres krūmu un mežu zemē, kā saka, Dieva pamestā nostūrī – es labu laiku skatos apkārt, gribas kaut ko jautāt, bet nezinu vēl, kas tas ir, par ko man jājautā. Te kaut kas ir citādi...”